DELEGAT MINISTRA WYZNAŃ RELIGIJNYCH I OSWIECENIA PUBLICZNEGO DO SPRAW OCHRONY PRZYRODY
(KRAKÓW, LUBICZ 46)

KWARTALNY BIULETYN INFORMACYJNY

za drugi kwartał 1932 roku
(wydany 10 lipca 1932 r.)

A. USTAWY, ROZPORZĄDZENIA I ZARZĄDZENIA WŁADZ PAŃSTWOWYCH.

a) Ustawy.

1. Ustawa w sprawie przystąpienia Polski do konwencji o ochronie ptaków pożytecznych dla rolnictwa, podpisanej w Paryżu dnia 19 marca 1902 r., z dn. 18 lutego 1932 r. Dz. U. R. P. nr. 29 z 7. IV. 1923 wyraża zgodę na dokonanie przez Prezydenta R. P. przystąpienia Polski do powyższej konwencji i powierza wykonanie ustawy Ministrowi Spraw Zagranicznych, a wykonanie jej postanowień Ministrowi Rolnictwa.

2. Ustawa o rybołówstwie z dn. 7 marca 1932 r. Dz. U. R. P. nr. 35 z 25. IV. 1932.

Następujące artykuły ustawy o rybołówstwie mają znaczenie dla sprawy ochrony przyrody:

Art. 54 w ustępie końcowym orzeka, że Minister Rolnictwa w porozumieniu z Ministrem W. R. i O. P. może zupełnie lub częściowo wyłączyć od rybackiego użytkowania, za wynagrodzeniem strat, miejsca, posiadające szczególną wartość dla badań naukowych, albo cenne jako zabytki przyrody.

Art. 56 zabrania używania do połowu ryb materjałów wybuchowych, trujących lub odurzających, oraz narzędzi kaleczących ryby.

Art. 58 zakazuje przegradzania wód otwartych, któreby uniemożliwiało swobodny przepływ ryb. Dopuszczalnem jest jednak odgrodzenie jeziora, stanowiącego obwód rybacki, od innych, naturalnych łożysk wody otwartej, a to na określoną ilość lat i za specjalnem pozwoleniem władz wojewódzkich.

Art. 59 zabrania połowu ryb na przepustach jazów, śluz, przepławek i t. p. urządzeń, oraz w ich pobliżu.

Art. 60. Miejsca stałego tarła ryb, jak również miejsca stałego rozwoju narybku może władza wojewódzka uznać za tarliska ochronne. Na tarliskach ochronnych należy ograniczyć lub zupełnie zakazać połowu ryb i czynności szkodliwych dla przebiegu tarła, lub rozwoju narybku, jak koszenie, wydobywanie mułu, piasku i t. p., wpuszczanie bydła, lub domowego ptactwa. — Osoby poszkodowane przez utworzenie tarliska będą wynagradzane z funduszu ochrony rybołówstwa.

Art. 61 postanawia, że miejsca leżące na ciągu gromadnego przepływu ryb mogą być uznane za obręby ochronne, na których można częściowo lub zupełnie zabronić połowu ryb.

Art. 62 stanowi, że miejsca gromadnego zimowania w obwodzie rybackim mogą być uznane za zimowiska ochronne, a użytkowanie na nich lodu, wydobywanie w zimie roślin, mułu i t. p. może być zakazane.

Art. 64 zabrania zanieczyszczania wód w stopniu szkodliwym dla rybołówstwa. — Władza, udzielająca pozwolenia na zanieczyszczanie wody, lub urządzenie i prowadzenie zakładu zanieczyszczającego wodę, winna w pozwoleniu dokładnie określić stopień dopuszczalnego zanieczyszczenia. Pozwolenie to może być na wniosek uprawnionego do wykonywania rybołówstwa uzupełnione lub zmienione.

Art. 73 postanawia, że uprawniony do rybołówstwa w obwodzie rybackim może w wodzie, lub bezpośrednio w jej pobliżu zabijać zwierzęta szkodliwe dla rybołówstwa. Gatunki tych zwierząt oznaczać będzie na określony czas Minister Rolnictwa w porozumieniu z Ministrem W. R. i O. P.

Art. 74 porucza, między innemi, zwalczanie zanieczyszczeń wód i chorób ryb zbiorowemu działaniu obwodów rybackich danego obszaru, w ten sposób, że z tych obwodów utworzony będzie rybacki związek ochronny.

3. Obwieszczenie Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 13 kwietnia 1932 r. w sprawie ogłoszenia jednolitego tekstu rozporządzenia Prezydenta R. P. o ochronie zwierząt, Dz. U. R. P. nr. 42 z 20. V. 1932.

Obwieszczenie to ma o tyle znaczenie dla ochrony przyrody, że rozciąga opiekę nietylko na zwierzęta domowe i oswojone, lecz także na «zwierzęta i ptactwo dzikie», jako też ryby, płazy, owady i t. p.

b) Rozporządzenia.

1. Rozporządzenie Ministra Rolnictwa o utworzeniu z rezerwatu w Pieninach, jednostki organizacyjnej szczególnej pod nazwą «Park Narodowy w Pieninach». (Monitor Polski, z dn. 1 czerwca 1932).

§ 1. Z obszaru lasów państwowych, położonych na terenie gmin Krościenko, Szczawnica Niżna, Sromowce Niżne i Czorsztyn, powiatu nowotarskiego, województwa krakowskiego, a stanowiących rezerwat, tworzy się jednostkę organizacyjną szczególną pod nazwą «Park Narodowy w Pieninach», podległą administracyjnie Dyrekcji Lasów Państwowych we Lwowie.

§ 2 postanawia, że «do czasu wydania specjalnych przepisów i instrukcyj stosuje się»... «na terenie Parku Narodowego w Pieninach przepisy, wydane dla nadleśnictw z uwzględnieniem odrębnego charakteru jednostki».

2. Zarządzenie Ministerstwa Komunikacji o ochronie ptaków.

Na skutek inicjatywy, podjętej przez Ministerstwo W. R. i O. P. w związku z uchwałą XIV Zjazdu Państwowej Rady Ochrony Przyrody, Ministerstwo Komunikacji, pismem z dn. 20 maja 1932 r., № UM VII/604/5, poleciło wszystkim Dyrekcjom O.K.P. przystąpić w r. b. do akcji, mającej na celu ochronę ptaków. Równocześnie Ministerstwo zarządziło zakupienie 73 sztuk broszury J. Sokołowskiego p. t. «Ochrona Ptaków», oraz 1000 ulotek, wskazanych w piśmie Ministerstwa W. R. i O. P.

4. Zarządzenie Korpusu Ochrony Pogranicza w sprawie ochrony ptaków.

W związku z uchwałą XIV Zjazdu Państwowej Rady Ochrony Przyrody i inicjatywą podjętą przez Ministerstwo W. R. i O. P., Komenda Korpusu Ochrony Pogranicza specjalnym rozkazem poleciła podległym sobie jednostkom ochronę ptaków. Sprawie tej poświęcono 2 artykuły w piśmie p. t. «Żołnierz Polski».

5. Zarządzenie w sprawie ochrony krajobrazu w powiecie gorlickim.

6. Wojewoda krakowski, rozporządzeniem z dn. 6 czerwca b. r. uznał gminy wiejskie pow. gorlickiego: Ropica Polska, Sokołów, Stróżówka, Szymbark, Uście Ruskie, Wapienne i Wysowa oraz gminę miejską Biecz, za miejscowości, w których krajobraz zasługuje na ochronę.

c) Komunikaty.

1. Komunikat Zakładu Doświadczalnego Lasów Państwowych w Warszawie.

W związku z «wytycznemi dla utrzymania rezerwatów», które wszystkie Dyrekcje Lasów Państwowych przesłały Nadleśnictwom L. P., Zakład Doświadczalny Lasów Państwowych w Warszawie komunikuje, że udzielać będzie informacyj zarówno co do zasad przyjętych w wytycznych, jak i co do sposobów ich zastosowania w poszczególnych objektach. Informowanie się — przed zaprojektowaniem jakichkolwiek czynności — jest niezbędne, zwłaszcza do czasu ujęcia przepisów dla każdego rezerwatu w formę przewidzianą na str. 22 wytycznych.

Kierownik Zakładu:
Inż. J. Hausbrandt.

B. REZERWATY I POMNIKI PRZYRODY.

a) Realizacja.

1. Ochrona głazów narzutowych.

Urząd Wojewódzki Białostocki, pismem z dn. 15 kwietnia 1932 r., L. AK. 177—1/32, względnie L. AK. 177—2/32 wydał orzeczenie rejestracyjne o dwu niezwykłej wielkości głazach narzutowych, znajdujących się w powiecie suwalskim: głaz we wsi Pawłówka Nowa ma 13,42 m obwodu, głaz we wsi Czostków jest o połowę mniejszy (6,5 m obwodu).

Ten sam Urząd wydał orzeczenie rejestracyjne (pismem z 30 maja 1932, I. AK. 177—9) odnośnie do głazu narzutowego, mającego 22 m obwodu w górnej części, który znajduje się w uroczysku «Użugaj», o 1/2 km na półn. od wsi Szandubra, (gm. Porzecze, pow. grodzieński).

Urząd Wojewódzki Warszawski, pismem z dn. 21 maja 1932. L. AS. X/4. zarejestrował jako zabytek największy w Polsce głaz narzutowy, znajdujący się na terenie folwarku Zawady, gm. Kowiesy, pow. skierniewickiego. Głaz ten był już poprzednio przedmiotem tymczasowych zarządzeń ochronnych (por. K. B. I. 1932, nr. 2).

2. Ochrona wiązów na cmentarzu kościelnym w Odechowie.

Urząd Wojewódzki Kielecki, pismem L. AK. 11/Ra/1/32Ki, z dn. 21 czerwca 1932 r., uznał za zabytek, podlegający ochronie prawa, kościół parafjalny p. w. Zwiastowania N. P. Marji w Odechowie, pow. radomski. Granice zabytku obejmują także cmentarz kościelny, tem samem więc zostały zabezpieczone, rosnące tu stare drzewa, w szczególności 2 okazałe wiązy.

b) Zmiany i projekty.

1. Projekt rezerwatu na Baraniej Górze.

Po przeprowadzeniu potrzebnych prac wstępnych, opierając się na projekcie ogłoszonym przez dr. M. Koczwarę (por. K. B. I., nr. 2, 1932) i po wysłuchaniu opinji Delegata Ministra W. R. i O. P. do spraw ochrony przyrody, Ministerstwo W. R. i O. P. przedstawiło Ministerstwu Rolnictwa projekt utworzenia rezerwatu na Baraniej Górze.

2. Rezerwat bobrowy «Rybaki».

Akcja utworzenia, względnie rozszerzenia rezerwatu dla bobrów nad Niemnem, w obrębie rybackim nadleśnictwa mostowskiego, rozpoczęta w styczniu zeszłego roku, napotyka na pewne trudności, związane z faktem, że grunta, mające wejść w skład rezerwatu, są własnością licznych włościan ze wsi Dubno i Hledniewicze. Obecnie, dzięki staraniom Towarzystwa Miłośników Przyrody w Grodnie, oraz poparciu miejscowych władz administracyjnych, powstała możliwość zamiany tych gruntów na grunta państwowe, zwane uroczysko «Borek Komorowski», położone na lewym brzegu Niemna. Poprzednio proponowane na zamianę grunta prawobrzeżne były zbyt odległe od właściwych osiedli. Cała akcja prowadzona jest przez Dyrekcję Lasów Państwowych w Wilnie, łącznie z akcją zcalenia gruntów państwowych.

2. Projektowany rezerwat bobrowy w powiecie dziśnieńskim.

W powiecie dziśnieńskim znajduje się w sąsiedztwie majątku Zamosze, na brzegach Berezyny sta-

nowisko bobrów, złożone z czterech żeremi. Delegat Ministra W. R. i O. P. zwrócił się do kierownictwa Zakładu Doświadczalnego L. P. z prośbą o roztoczenie nad bobrami prowizorycznej ochrony, zanim zostanie utworzony definitywny rezerwat. Sprawą tą zajmuje się na miejscu Towarzystwo Krajoznawcze, oddział w Głębokiem, ze swym prezesem, starostą p. J. A. de Tramecourt na czele.

3. Projektowany rezerwat świerka wyspowego we wsi Surmacze.

Z powodu wygórowanych żądań włościan, właścicieli gruntów, mających wejść w skład zamierzonego rezerwatu świerkowego, wydzielenie odpowiednich gruntów w drodze dobrowolnej umowy okazało się niemożliwe. Ministerstwo Reform Rolnych wydało zatem Okręgowemu Urzędowi Ziemskiemu w Lublinie polecenie wydzielenia potrzebnego obszaru w toku postępowania zcaleniowego. Sprawa ma być traktowana jako pilna.

c) Niszczenie i straty.

1. Niedozwolony połów ryb na Polesiu.

Na rzekach Styrze, Prostyrze i Stochodzie odbywał się w ciągu miesięcy wiosennych masowy połów ryb przez zastawianie całej szerokości rzeki. Wskutek interwencji Ministerstwa W. R. i O. P., Ministerstwo Rolnictwa zwróciło się do Urzędu Wojewódzkiego w Brześciu nad Bugiem z prośbą o wydanie odpowiednich zarządzeń, celem uniemożliwienia postępowania, zagrażającego poważnie rybostanowi wymienionych rzek.

2. Ubytek w stanie żubrów w Białowieży.

Z pośród stadka żubrów w Białowieży ubyła jedna sztuka, mianowicie padła stara krowa, licząca 21 lat życia, sprowadzona przed rokiem z Ogrodu Zoologicznego w Poznaniu. Powodem śmierci była długotrwała choroba kośćca.

C. Z DZIAŁALNOŚCI P. R. O. P.

1. Nowe delegatury P. R. O. P.

Towarzystwo Miłośników Przyrody w Grodnie, które od początku nowej kadencji P. R. O. P. pełniło obowiązki delegatury Rady w powiecie grodzieńskim, rozszerzyło w dniu 17 marca b. r. działalność swoją także na powiaty: augustowski i sokólski.

W dniu 5 kwietnia b. r. mianowany został delegatem Rady na powiat siedlecki, a mianowicie tę jego część, która dawniej stanowiła powiat konstantynowski, p. Mieczysław Mniszek Tchorznicki, zamieszkały w majątku Hruszniew.

Delegatem Rady na powiaty postawski i święciański mianowany został w dniu 1 czerwca b. r. p. Jan Panfil, leśniczy Leśnictwa L. P. w Łosinie.

2. Nowelizacja prawa łowieckiego.

Państwowa Rada Ochrony Przyrody przesłała za pośrednictwem Ministerstwa W. R. i O. P. do Ministerstwa Rolnictwa opinję, dotyczącą projektu rozporządzenia Prezydenta R. P. o zmianie prawa łowieckiego. Opinja P. R. O. P. idzie w kierunku wprowadzenia względnej ochrony wydry, gronostaja i łasicy, oraz w kierunku wprowadzenia kompetencji Ministra W. R. i O. P., obok Ministra Rolnictwa, odnośnie do pozwolenia na odstrzał zwierząt chronionych, t. j. żubra, bobra, kozicy, świstaka, niedźwiedzicy przy młodych, norki, czarnego bociana, dzikiego łabędzia, dropia, strepeta i nurów, oraz trzech gatunków orła. Wreszcie zwrócono uwagę na potrzebę wprowadzenia czasu ochronnego dla żbika, kuny leśnej, lochy przy warchlakach oraz bataljonów.

3. Sprawa zanieczyszczenia Dunajca, a fabryka w Mościcach.

W roku 1931 stwierdzono, że Dunajec jest niemal doszczętnie pozbawiony łososia. Równocześnie ilość łososia w Wiśle wzrosła. Ponieważ nasunęła się możliwość biologicznej zapory w ujściu Dunajca, nie przepuszczającej łososia wgórę tej rzeki, a spowodowanej ewentualnemi ściekami z fabryki w Mościcach, udali się na miejsce przedstawiciele zainteresowanych Towarzystw z profesorem M. Siedleckim, jako członkiem P. R. O. P. Po zaznajomieniu się z położeniem i urządzeniem fabryki stwierdzono, że wymieniona możliwość faktycznie istnieje. Wobec tego Państwowa Rada O. P. zwróciła się do Dyrekcji Fabryki Związków Azotowych w Mościcach z memorjałem, w którym przedstawiono konieczność przeprowadzenia dokładnych badań wody w ujściu Dunajca, celem zaprowadzenia urządzeń oczyszczających ścieki wód fabrycznych. Zaznaczyć należy, że Dyrekcja Fabryki w Mościcach odnosi się do tej akcji z pełnem zrozumieniem i przyznała do dyspozycji Delegata Ministra pewien ryczałt na pokrycie kosztów badań.

4. Konferencja w sprawie ochrony zabytków przyrody świata podziemnego odbyła się w czerwcu b. r. w Ministerstwie Przemysłu i Handlu. Z ramienia P. R. O. P. brał w niej udział prof. dr. Stefan Kreutz. Konferencja powzięła szereg ważnych postanowień, o których poinformujemy czytelników w następnym numerze Biuletynu.

5. Powołanie prof. W. Szafera na członka-korespondenta Okręgowej Komisji Konserwatorskiej.

P. Wojewoda krakowski, pismem z dn. 20 kwietnia 1932, zgodnie z uchwałą Okręgowej Komisji Konserwatorskiej przy Urzędzie Wojewódzkim Krakowskim, powołał prof. W. Szafera na członka-korespondenta Okręgowej Komisji Konserwatorskiej na obszar województwa krakowskiego.

6. Harcerstwo a ochrona przyrody.

Naczelnictwo Związku Harcerstwa Polskiego zaprosiło Państwową Radę Ochrony Przyrody do udziału w I Słowiańskim Kursie Skautmistrzów, który odbywa się w Buczu, w dniach od 1—16 lipca b. r., przy współudziale instruktorów skautowych z Czech, Jugosławji i Bułgarji. W kursie bierze udział z ramienia Rady p. Henryk Wechsler, sekretarz Warszawskiego Komitetu P. R. O. P., który poruszy na nim zagadnienia ochrony przyrody, oraz zaznajomi uczestników z wydawnictwami Rady.

7. Międzynarodowe Towarzystwo Ochrony Żubra.

Doroczne Walne zebranie członków Oddziału Polskiego odbyło się 10. VI. 1932 w Zakładzie Zoologicznym Uniwersytetu w Poznaniu z referatem dr. K. Wróblewskiego p. t.: «Sprawa podtrzymania istnienia wymierającego żubra», w którym referent domagał się wyodrębnienia hodowli mieszańców (żubro-bizonów) i poczynienia wszelkich wskazanych kroków dla najintensywniejszego rozmnożenia czystych żubrów, tak w całej Europie, jak w Polsce. Działalność Zakładu Doświadczalnego Lasów Państwowych, celem stworzenia najlepszych warunków hodowli żubrów w Białowieży, przedstawił p. inż. J. Kostyrko. Zarząd Oddziału wybrano w składzie dotychczasowym pod przewodnictwem prof. dr. J. Grochmalickiego z Poznania.

D. AKCJA MIĘDZYNARODOWA.

Przystąpienie P. R. O. P. do Międzynarodowego Biura Ochrony Przyrody w Brukseli.

W dniu 9 kwietnia b. r. Ministerstwo W. R. i O. P. wyraziło zgodę na przystąpienia Państwowej Rady Ochrony Przyrody do Międzynarodowego Biura Ochrony Przyrody w Brukseli (Office International pour la Protection de la Nature, 21 rue Montoyer, Bruxelles) w charakterze członka zwyczajnego, dożywotniego. — Wynikiem akcji, jaką w kwietniu b. r. podjęła Państwowa Rada Ochrony Przyrody w celu pozyskania członków dla tego Biura w gronie polskiego społeczeństwa, przesyłając do szeregu osób i instytucyj odpowiednie zaproszenia wraz z broszurkami informującemi o działalności Biura na polu międzynarodowej ochrony przyrody i jej znaczeniu, było zgłoszenie przystąpienia do Biura 34 członków (zarówno osób prywatnych, jak instytucyj).

E. SPRAWY WYDAWNICZE.

Spis roślin leczniczych i przemysłowych dziko rosnących i uprawianych w Polsce (opracowany przez Wydział Naukowy Komitetu, na czele którego stoi prof. dr. B. Hryniewiecki) wydał Polski Komitet Zielarski (Warszawa, ul. Zielna 26). Podano tu dwie listy roślin, mogących mieć zastosowanie w lecznictwie; w pierwszej wymieniono rośliny pospolite, które można zbierać w przyrodzie bez żadnych ograniczeń, w drugiej wymieniono takie rośliny, których nie należy zbierać w stanie dzikim, lecz prowadzić ich uprawę w plantacjach. W tej drugiej liście zaznaczono specjalnie te gatunki, które podlegają bezwzględnej ochronie.

Broszura ta, którą nabyć można za 2.— zł w handlu księgarskim, powinna znaleźć się w rękach wszystkich delegatów P. R. O. P., gdyż na jej podstawie można skuteczniej aniżeli dotychczas walczyć z dewastacją flory, wykonywaną pod hasłem użytkowania roślin leczniczych.

W. S.

Dr. K. Gajl i dr. R. Kobendza. Bielany pod Warszawą i konieczność ich ochrony. Wydawnictwo P. R. O. P., nr. 33, 1932. Skład główny w kasie im. Mianowskiego, str. 37, fig. 7 (w tem 1 mapka).

Autorowie przedstawiają: 1. Historję Bielan i ich znaczenie obecne dla ludności Warszawy, 2. Florę Bielan, 3. Faunę Bielan.

Wydawnictwo Okręgowego Komitetu Ochrony przyrody na Wielkopolskę i Pomorze w Poznaniu. Zeszyt 3., 1932. Skład główny w księgarni Uniwersyteckiej Jachowskiego w Poznaniu i Kasie im. Mianowskiego w Warszawie. Str. 76, liczne fotografje.

Zeszyt ten zawiera 16 artykułów, których autorowie — wybitni znawcy przyrody Wielkopolski — zajmują się różnemi zagadnieniami ochrony przyrody zachodnich kresów Polski. Staranne, choć skromne wydanie, czyni to pożyteczne wydawnictwo także bardzo miłem.

Szkolne schroniska wycieczkowe. Informator VI. Rok 1932. Wydawnictwo Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego. Skład główny: Książnica-Atlas.

Książeczka, mająca na celu ułatwienie organizacji wycieczek krajoznawczych, przedewszystkiem młodzieży szkolnej, uwzględnia należycie zasady ochrony przyrody. W osobnym rozdziale przedrukowano «Uwagi» w tym względzie, ogłoszone przez prof. W. Szafera w «Orlim Locie» (por. K. B. I., nr. 2, 1932).

Prof. Dr. Władysław Szafer,
Delegat Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego do spraw ochrony przyrody.

UWAGA. Z powodu braku miejsca sprawozdanie z wystaw ochrony przyrody w Cieszynie i Bielsku zamieścimy w następnym numerze Biuletynu.

KRAKÓW. — DRUK W. L. ANCZYCA I SPÓŁKI.